

CONSTITUȚIA – SUBIECT DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ

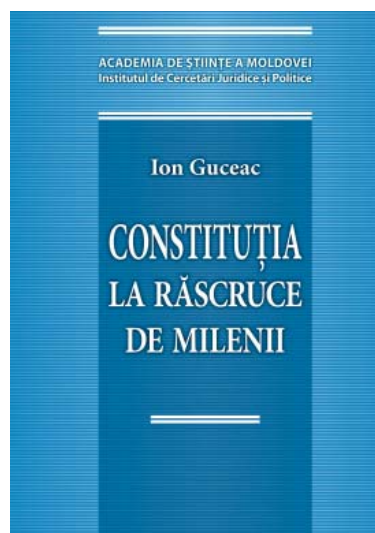
Membriu corespondent al AȘM
Demir DRAGNEV
Dr. Ion XENOFONTOV

Unul dintre părinții-fondatori ai Statelor Unite ale Americii, Benjamin Franklin (1706-1790), menționa, în cunoștință de cauză și influențat de realitățile perioadei în care activa: „Constituția doar dă oamenilor dreptul la fericire. Trebuie însă să o găsești singur”.

După cum deducem și noi, pornind de la realitățile societății noastre, constituția, constituționalismul reprezintă chestiuni recurente pentru Republica Moldova. Parcursul legislativ plin de dificultăți în ceea ce privește edificarea unui regim democratic, numărul redus de specialiști în materie de drept constituțional și, înainte de toate, insuficiența cercetărilor științifice în problematica respectivă au suscitât căutări interminabile ale itinerarului constituțional autohton, generând, din păcate, o serie de acțiuni reprobabile (problema identității naționale, problema lingvistică, alegerea președintelui statului etc.).

Aceste preliminarrii sumare demonstrează cu lux de amănunte actualitatea și importanța sintezei monografice *Constituția la răscruce de milenii* (Chișinău, Î.S. Tipografia Centrală, 2013, 416 p.), elaborată de Ion Guceac, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. Autor a peste 130 de lucrări științifice de importanță națională și internațională, savantul este fondatorul direcției științifice *Democratizarea sistemului constituțional din Republica Moldova – parte integrantă a constituționalismului european*. Cu alte cuvinte, în prezent, reputatul om de știință, Ion Guceac, este unul dintre cei mai autorizați specialiști din Republica Moldova în domeniul constituționalismului, care poate să se expună cu argumente științifice asupra subiectului, fapt demonstrat și de lucrarea susmenționată.

În linii generale, demersul științific al constituției și constituționalismului, analizat, cercetat și editat de Ion Guceac, este structurat în câteva direcții de investigație: *evoluție istorică* (premise istorice și politice, din Antichitate și până în prezent; Capitolul I, pp. 13-58), *terminologie și concept*

Ion Guceac. *Constituția la răscruce de milenii*. Chișinău, Î.S. Tipografia Centrală, 2013, 416 p.

(definiție, interpretare; Capitolul II, pp. 59-94), *elaborare, realizare și modificare* (Capitolul III, pp. 95-130), *clasificare* (forme, sensuri materiale și formale; Capitolul IV, pp. 131-147), *conținut* (definiție, funcție, structură, limbaj, stil; Capitolul V, pp. 148-186), *constituționalismul în societatea contemporană* (noțiune, origine; Capitolul VI, p. 187-206), *file din istoria constituționalismului autohton* (Țara Moldovei, Principatul Moldovei, Basarabia țaristă, Basarabia în componența României, RSS Moldovenească, Republica Moldova; Capitolul VII, pp. 207-302), *impactul constituției asupra relațiilor multiaspectuale din cadrul societății contemporane* (noțiune și elemente constitutive ale societății contemporane, bazele constituționale ale sistemelor economice, sociale, politice, creației științifice și artistice; Capitolul VIII, pp. 303-366), *supremația constituției în condițiile constituționalismului contemporan* (forme, sensuri materiale și formale; Capitolul IX, pp. 367-404), *bibliografie* (188 de titluri, pp. 405-415).

Spectrul larg de probleme analizate în capitolele enumerate ne permit să constatăm că autorul a reușit să abordeze într-o sinteză argumentată cele mai diverse aspecte ale esenței și istoriei constituțiilor și constituționalismului, începând cu premisele caracteristice lumii antice și terminând cu globalizarea actuală.

Merită de reținut concluzia autorului, potrivit căreia „stilul constituției este influențat de tradițiile constituționale înregistrate în fiecare țară sau, dacă privim acest aspect într-un sens mai larg, de cultura juridică și constituțională a acesteia” (p. 181).

Autorul accentuează aserțiunea potrivit căreia

„constituționalismul poate exista chiar și în lipsa unei constituții” (p. 13). Evident, acest fapt poate avea loc în societățile cu tradiții multisekulare ale principiilor politico-juridice care se bazează pe realități istorice naționale (de exemplu, Marea Britanie).

Lucrarea înserează doctrine juridice, idei ale clasicilor în domeniu din cele mai vechi timpuri și până în prezent (*passim*). Un loc aparte în acest sens revine și gândirii juridice românești, în mod special expuse de cronicari și autori din sec. XVIII–XIX (pp. 207-221). Vom menționa că utilizarea metodei comparate în analiza diferitelor componente ale constituțiilor din mai multe țări a permis autorului să scoată în evidență o diversitate de abordare a constituționalismului ce permite o percepere mai profundă a nivelului atins în această privință în Republica Moldova.

Un interes aparte îl reprezintă capitolul consacrat istoriei constituționalismului est-carpatic (pp. 207-302). Ținem să menționăm că anterior autorul a expus unele elemente istorice și contemporane ale legislației și bazele constituționale ale statului în volumul *Republica Moldova. Ediție Enciclopedică* (Chișinău, 2010, pp. 240-261, 280-301). El a aprofundat studierea problemei examinate, plasând-o în contextul evoluției universale în diferite epoci istorice. În consecință, dezvoltarea constituționalismului este expusă începând cu constituirea statului medieval și terminând cu posibilele transformări în contextul epocii globalizării. În exclusivitate pentru doctrina juridică au fost prezentate trăsăturile constituționalismului socialist, care a tins „să-și subordoneze societatea și individul, să manipuleze opinia publică” (p. 265-266).

O problemă științifică actuală, evidențiată în lucrarea membrului corespondent Ion Guceac, este cea a corelației dintre tradițiile constituționale autohtone și normele juridice preluate de la alte state. În acest context, ar merita o cercetare specială metodele prin care s-a produs transferul în cauză.

Din acest punct de vedere, un exemplu concludent este Constituția României din 1866, care a îmbinat tradițiile istoriei locale cu normele juridice preluate din Constituția belgiană. Aceasta prezintă interes și datorită faptului că stipulațiile ei s-au extins, până în 1878, asupra a trei județe din sudul Basarabiei. Un studiu aparte necesită și Constituția din 1923, care a avut jurisdicție și asupra Basarabiei până la adaptarea unei noi legi supreme în 1938.

Sperăm că la o nouă ediție a lucrării prezentate, analiza acestor constituții care au jucat un rol important în democratizarea societății românești va ocupa locul meritat.

Studierea problemei transferului din afară a normelor juridice poate fi continuată și pe baza constituțiilor sovietice din RASSM (1925, 1938) și din RSSM (1941, 1978). Ca și în Basarabia din perioada dominației țariste, în constituțiile sovietice normele juridice au fost impuse fără a lua în considerație tradiția autohtonă, evoluția societății sub cele mai diverse aspecte, iar reminiscentele dispozițiilor impuse atunci au continuat și se resimt și după căderea regimului comunist.

Un merit incontestabil al autorului este expunerea detaliată a evoluției constituționalismului în Republica Moldova, începând cu analiza Constituției din 1994 și continuând cu reforma constituțională din 2000 și tentativele de reformă ce au urmat, precum și viziunile argumentate ale autorului privind perspectivele constituționalismului contemporan.

Cum întotdeauna există loc de mai bine, iar cercetarea științifică, din acest punct de vedere, nu este o excepție, venim cu unele sugestii ce țin mai mult de forma demersului științific. Considerăm că cititorii ar fi avut de câștigat în lectură dacă autorul ar fi expus anumite concluzii și recomandări la finalul cărții și ar fi însoțit lucrarea cu un rezumat în una din limbile de circulație internațională. Având în vedere compoziția structurală a lucrării, se cerea și un titlu secundar, de exemplu, *Constituția la răscruce de milenii: studii comparative*. Din motive lesne de înțeles se impunea cercetarea controlului constituțional al legilor în România. Recomandăm autorului ca în viitor să atragă o atenție specială aparatului științific.

Aceste observații nu diminuează însă valoarea incontestabilă a cercetării științifice. *In grosso modo*, volumul constituie un manual *sui-generis* de învățătură și de cultură juridică, istorică, terminologică, filosofică, elemente incomensurabile ale formării și gândirii civice moderne. Pornind de la cetățeanul simplu și terminând cu elita politică și intelectuală a Republicii Moldova, în primul rând, volumul științific trebuie studiat, analizat pentru a extrage fond și formă în aplicabilitatea și edificarea statului de drept, dimensiune care se configurează cu claritate în parcursul european al republicii.